

Mediateka MEMO, Filia nr 29 Biblioteki Miejskiej w Łodzi, ul. S. Moniuszki 5

Czy to jeszcze biblioteka?

Właśnie mija pięć lat działalności Biblioteki Miejskiej w Łodzi w nowej formule organizacyjnej. Przez kilkadziesiąt lat na terenie miasta funkcjonowało pięć bibliotecznych instytucji kultury o nazwach: Miejska Biblioteka Publiczna Łódź-Bałuty im. Stanisława Czernika, Miejska Biblioteka Publiczna Łódź-Górna im. Władysława Stanisława Reymonta, Miejska Biblioteka Publiczna Łódź-Polesie, Miejska Biblioteka Publiczna Łódź-Śródmieście im. Andrzeja Struga oraz Miejska Biblioteka Publiczna Łódź-Widzew im. Lucjana Rudnickiego, które prowadziły działalność w poszczególnych dzielnicach.

Miały samodzielne struktury, budżet i kadry. W wyniku decyzji samorządu pięć bibliotek zostało połączonych, tworząc Bibliotekę Miejską w Łodzi. Wszelkie zasoby pięciu instytucji stały się zasobami BMWŁ. Na potrzeby rozpoczęcia działalności nowej instytucji należało zbudować nowe środowisko formalnoprawne, nowe regulaminy, angaże wszystkich (ok. 300) pracowników itd. Pierwsze miesiące pracy polegały przede wszystkim na poznawaniu zasobów i regulowaniu pracy w instytucji z 79 filiami.

Można długo wspominać, z jakimi zagadnieniami i problemami się zderzaliśmy, co nas zaskoczyło i co było najtrudniejsze. Ale ten czas minął. Jest poza nami. Dziś Biblioteka Miejska w Łodzi jest w kolejnym etapie rozwoju, zaś 5. urodziny są okazją do refleksji, do satysfakcji, jak dobrą instytucję wspólnie udało się zbudować i wprowadzić w sprawne funkcjonowanie.

W moim artykule chciałabym skupić się na kilku rezultatach naszego połączenia. W końcowym fragmencie opiszę krótko budowanie założeń najnowszej, najnowocześniejszej w Polsce Biblioteki Medialnej MEMO, która właśnie została uruchomiona.

Restrukturyzacja sieci miejskiej

Już w pierwszym kwartale 2018 roku powołany został do życia „Zespół do spraw restrukturyzacji filii bibliotecznych na terenie miasta Łodzi”. Pobieźna diagnoza usytuowania sieci filii bibliotecznych nie wypadła dobrze. W wyniku połączenia 5 samodzielnych instytucji bibliotecznych zdarzało się tak, że w bliskim sąsiedztwie geograficznym były filie o podobnym profilu działania. Wcześniej będące w bliskim sąsiedztwie biblioteki nie zgłaszały problemu, należały bowiem do różnych instytucji. W nowej sytuacji nie było uzasadnienia dla utrzymywania dwóch bibliotek istniejących obok siebie i pracujących w podobny sposób. Wiele filii znajdowało się w lokalach niespełniających podstawowych wymogów zawartych w przepisach prawa o udostępnianiu lokali. Raport szczegółowo opisywał wszystkie bariery występujące po drodze do biblioteki, takie jak schodki, liczba drzwi, domofon, korytarze, udogodnienia bądź ich brak dla osób mających problemy z poruszaniem się. Do pracy Zespołu zostali powołani specjaliści w różnych dziedzinach pracy bibliotecznej. Ich zadaniem było zebranie potrzebnych informacji na takie tematy jak: zasoby kadrowe, liczba pracowników merytorycznych, ich wykształcenie i kompetencje, dodatkowe kwalifikacje, stan lokali, w których znajdują się biblioteki, dostępność do nich (odległości od innych filii, odległości od przystanków autobusowych czy tramwajowych, dostępność parkingów), zasoby wewnętrzne bibliotek, księgozbiór, oferta, liczba wypożyczeń, odwiedzin. Praca zespołu trwała kilka miesięcy, a w jej wyniku powstał raport dotyczący restrukturyzacji filii Biblioteki Miejskiej w Łodzi – nasze podstawowe narzędzie pracy na najbliższe lata. Jeśli chcieliśmy zmienić usytuowanie filii, zebrane w raporcie dane natychmiast ułatwiały odpowiedzi na pytania, czy dla mieszkańców tej części Łodzi to będzie zmiana korzystna, czy łatwa czy trudno ją przyjąć. I jakie działania są najpilniejsze. Wszyscy nauczyliśmy się korzystać z doświadczeń naszego zespołu – i po wspólnych dyskusjach zaczęliśmy poszukiwania lokali zamiennych dla najbardziej problematycznych siedzib. Zwyczaj analizowania ewentualnej zmiany przez dużą grupę specjalistów w różnych dziedzinach pozostał.

Profilowanie bibliotek

Mapa bibliotek w Łodzi wyraźnie pokazuje, że najwięcej jest ich w centrum. Dla znawców to oczywiście uzasadnione. W tak dużym mieście, jakim jest Łódź, centrum miasta jest miejscem pracy nie tylko dla łodzian, ale i mieszkańców województwa łódzkiego, którzy każdego dnia dojeżdżają do Łodzi z Sieradza, Piotrkowa Trybunalskiego, Zgierza czy Strykowa. Do centrum miasta docierają wszyscy turyści i uczestnicy codziennych niemal konferencji biznesowych. Centrum miasta to rozrywka, gastronomia i sklepy. Model funkcjonowania osoby spędzającej czas w Łodzi jest taki sam jak we Wrocławiu, Hanowerze czy w Antwerpii. Zanim wróci się do domu na nocleg, w centrum miasta należy załatwić wszystkie potrzeby, jakie w sobie nosimy. Praca, zakupy, odpoczynek, przygotowanie się do zajęć na następny

dzień czy udział w wydarzeniu kulturalnym. Biblioteka stanowi jedno z ważniejszych miejsc na trasie codziennego funkcjonowania. Ma atuty „trzeciego miejsca”: jest bezpłatna, można w niej odpocząć, bezpłatnie korzystać z Internetu, z komputera, z księgozbioru, napić się dobrej kawy lub herbaty. To ważne. Aby spełnić zapotrzebowanie na tego typu usługi w centrum miasta, bibliotek właśnie tam powinno być więcej. Chcąc być atrakcyjnym dla usytuowanych dość blisko siebie bibliotek, zdecydowaliśmy się na ich sprofilowanie. Każda z bibliotek w centrum jest specyficzna zarówno w wystroju, proponowanym sposobie spędzania czasu, jak i w zgromadzonym księgozbiorze. Podstawową zasadą w profilowanych bibliotekach jest posiadanie zasobów księgozbioru ogólnego, który przeznaczony jest dla wszystkich, a po osiągnięciu bazowego zbioru może następować budowanie księgozbioru zgodnie z przyjętym profilem

Biblioteka Odyseja, Filia nr 40 Biblioteki Miejskiej
w Łodzi, ul. Wschodnia 42

biblioteki. Biblioteka ODYSEJA to oferta dla wszystkich fanów podróży. Podróży do Egiptu, Madrytu, na Kretę, ale również w głąb siebie. Dlatego w pięknych przestrzeniach tej biblioteki, przypominającej kadr z filmu *Indiana Jones*, odbywają się spotkania z podróżnikami, warsztaty o tym, jak podróżować wedle zasady „podróż skrojona na miarę”, medytacje, konsultacje psychologiczne oraz gry miejskie.

Biblioteka TUVIM zlokalizowana jest w sąsiedztwie stacji Łódź Fabryczna oraz Bramy Miasta. 500 metrów kwadratowych na dwóch poziomach to przestrzeń, gdzie można odpocząć, zaszyć się w zakątkach poświęconych różnym aktywnościom, które przychodzą do głowy dużym i małym czytelnikom. Dużo zieleni, muzyka relaksacyjna, huśtawki, ekologiczne zabawki uczące ochrony świata. Zespół TUVIMA zaprasza na spotkania autorskie z Adamem Wajrakiem, uczy, jak dbać o siebie, organizuje treningi mindfulness, organizuje spacerunki szlakiem miejskich ptaków. Ta biblioteka uczy odpoczynku i balansu pomiędzy pracą a życiem prywatnym.

Biblioteka WOLNOŚĆ jest łódzkim Hyde Parkiem. To biblioteka wolnościowa! Wymagający księgozbiór, świetny zespół i interesujące spotkania wokół książek poruszających zagadnienia społeczne, które prowokują do głębokich dyskusji o powinnościach, misyjności, wolności słowa. Biblioteka WOLNOŚĆ to przestrzeń do wymiany poglądów, nastawiona na rozwój społeczeństwa partycypacyjnego.

Budowanie zespołu

1 stycznia 2018 roku rozpoczęło pracę 300 osób, które przez kilka, kilkanaście lub kilkadziesiąt lat pracowały w małych instytucjach dzielnicowych, gdzie wszyscy mieli już zbudowane silne relacje, zaś w stosunku do kolegów i koleżanek z innych czterech bibliotek podkreślali odrębności lub wytwarzał się stosunek konkurencyjności. Mimo że wszyscy pracowali w instytucjach bibliotecznych, to różnie realizowane były przez nich obowiązki statutowe. Pracowano w innych godzinach, inaczej ustawiane były siatki płac, inne były reguły premiowania i budowania marki instytucji.

W dużej instytucji, jaką stała się BMwŁ, przez długi czas nadal występowało preferowanie relacji sprzed połączenia. To zjawisko – jakże uzasadnione z psychologicznego punktu widzenia – nie sprzyjało celom zarządczym. Formalne wprowadzenie zasad takich jak godziny pracy czy obowiązujący brand nie zmieniły automatycznie sposobu myślenia. Pracownicy mający wspólną historię czuli się bezpieczniej, podtrzymując dotychczasowe relacje, i byli zachowawczy w stosunku do nowych kolegów pracujących w tej samej już firmie, ale w drugim końcu miasta. Staraliśmy się pomóc pracownikom nawiązywać nowe relacje, z innymi – dotąd nieznanymi – kolegami i koleżankami. Fakt pracy o charakterze sieciowym to zadanie utrudniał. Zastosowaliśmy trzy narzędzia, które pomogły w przełamywaniu barier i budowaniu zespołu. Pierwsze z nich to praca na zastępstwo. Bardzo namawialiśmy, by w związku z nieobecnością pracownika w filii X wspomóc zespół pracownikiem z filii Z, znajdującej się wcześniej w innej dzielnicy. Wspólne

przebywanie w pracy przez kilka, kilkanaście dni powodowało nawiązywanie nowych relacji i przełamywanie barier. Drugim działaniem w tym zakresie było organizowanie szkoleń w różnych miejscach, często oddalonych od centrali. Trzecie działanie, które okazało się chyba najbardziej skuteczne, polega na tym, że gdy uruchamiamy nową, wyremontowaną filię, zapraszamy do wspólnego świętowania wszystkich bibliotekarzy. W pierwszych latach nieśmiało, a teraz z dużą swobodą bibliotekarki i bibliotekarze odwiedzają koleżanki, które uruchamiają nową bibliotekę, kibicują im mocno i chętnie udzielają wsparcia. To wyraźny objaw potwierdzający zbudowanie jednego zespołu.

Po co nam ta biblioteka

Biblioteki są bardzo potrzebne łodzianom. Każdego roku przybywa nowo wyremontowanych bibliotek, które są nie tylko piękne, ale i funkcjonalne. Obecny stan to 58 filii biblio-

Spotkanie w Bibliotece WOLNOŚĆ, Filii nr 39
Biblioteki Miejskiej w Łodzi, pl. Wolności 4

Biblioteka TUVIM, Filia nr 63 Biblioteki Miejskiej
w Łodzi, ul. J. Tuwima 46

tecznych i podział na biblioteki jednozmiannowe, dwuzmiannowe, dwuzmiannowe z sobotami oraz MEMO, która pracuje inaczej. W ciągu ostatnich lat rozszerzyły się również funkcje bibliotek. Obowiązki zapisane w ustawie o bibliotekach czy w statutach wskazujące na instytucję, która promuje czytelnictwo, chroni księgozbiór, odnoszą się wyłącznie do działalności podstawowej. Od kilku lat biblioteka w Łodzi przyjmuje w ramach swoich obowiązków również działania społeczne. Czas pandemii podkreślił rolę biblioteki w życiu mieszkańców miasta. Nasi czytelnicy dopominali się otwarcia bibliotek, natychmiast reagowali na zmianę zasad rygoru pandemicznego i mimo niepokoju przychodzili, by wypożyczać książki – przez okno, przez uchylone drzwi, za każdym razem mając wiele do powiedzenia znanym sobie bibliotekarzom. To wtedy rozpoczęliśmy szeroką działalność na zewnątrz biblioteki, tam wszędzie, gdzie to

możliwe. Zaczęły powstawać ogrody społeczne, miniogródki biblioteczne lub zakątki do poczytania na powietrzu. Idea tworzenia stref zielonych zakłada współpracę z mieszkańcami osiedli. Zatem biblioteka zaprasza do wspólnej kreacji miejsca, do założenia ogrodu, altany, zielnika i wspólnego dbania o niego. Budowanie przybibliotecznych ogrodów wpisuje się także w walkę o klimat. Aglomeracje miejskie są szczególnie narażone na skutki zmian klimatu, zatem każde działanie wewnątrz tkanki miejskiej jest cenne dla szeroko rozumianej jakości życia mieszkańca. W bibliotecznym ogrodzie można odpocząć, poczytać, nauczyć się sadzić pomidory lub dbać o cukinie, by potem powtarzać takie działania na własnym balkonie. Można wspólnie z sąsiadami zrobić hummus lub pójść na spacer. W tej szerokiej koncepcji rozumienia działalności bibliotecznej książka staje się pretekstem do wyjścia z domu i spotkania z innymi ludźmi. Bibliotekarze w Łodzi po połączeniu są silniejsi, głębszej i odważniej realizują swoje pomysły, szybciej znajdują partnerów do kooperacji oraz koleżanki i kolegów do pomocy.

Duże zaufanie społeczne przejawia się między innymi wysokimi notami w Budżecie Obywatelskim. Każdego roku łodzianie decydują o przyznaniu bibliotece coraz większych środków – na 2022 rok zadysponowali 812 100 zł, zaś w 2023 roku decyzją mieszkańców do biblioteki z przeznaczeniem na książki, audiobooki i ebooki trafi 1 148 000 zł.

Duże projekty

Jednym z istotnych rezultatów połączenia bibliotek, które obserwujemy, są działania projektowe. Już w trzecim roku funkcjonowania po połączeniu BMwŁ weszła na rynek grantów międzynarodowych. W ramach projektu „Nowocześni i mobilni. Bibliotekarze XXI wieku” realizowanego w programie PO WER (Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój) zostało uruchomionych ponad 40 destynacji do kilkunastu krajów na terenie Europy. 42 bibliotekarzy przyglądało się pracy w największych i małych bibliotekach we Włoszech, Finlandii, Belgii, Słowenii, Szwecji itd. Budżet na ten projekt wyniósł ok. 400 tysięcy zł.

Biblioteka w Łodzi była liderem projektu norweskiego dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (MFEOG) 2014–2021. „Biblioteka dla każdego. Łódź, Gdynia, Kraków, Bergen – różne miasta, wspólna idea. Zwiększenie dostępu do kultury – modelowe rozwiązania polskie i norweskie” realizowanego przez Bibliotekę Miejską w Łodzi w partnerstwie z Bergen Offentlige Bibliotek oraz Miejską Biblioteką Publiczną w Gdyni i Wojewódzką Biblioteką Publiczną w Krakowie. Badania naukowe, oferta dla migrantów, opieka językowa, czytelnicza, społeczna, prezentacje zagraniczne efektów działań w Polsce, eventy na rzecz szerzenia wiedzy o społeczeństwie partycypacyjnym to tylko niektóre działania, jakie zostały sfinansowane z grantu o wysokości ok. 1,5 mln zł.

Biblioteka Miejska w Łodzi realizuje działania inwestycyjne, w których pełni rolę inwestora. Tego typu aktywność jest możliwa tylko w dużej instytucji. Kompetencje

pracowników, umiejętności budowania aplikacji, studium wykonalności, analizy potrzeb oraz prowadzenia dużych projektów są utrudnione w małych zespołach, których członkowie nie posiadają doświadczeń w takich zakresach.

Biblioteka medialna MEMO

Zapewne duża sprawność organizacyjna i umiejętności BMwŁ były powodem, dla którego inwestycja Miasta Łódź w ramach rewitalizacji Nowego Centrum Łodzi trafiła do naszej instytucji. Jako ostateczny beneficjent od ponad roku przygotowaliśmy się do przejęcia obiektu remontowanego przez Miasto Łódź. Inwestycja była wspierana funduszami europejskimi, dlatego też poza realizacją celów merytorycznych musieliśmy opanować pakiet obowiązków i praw będących konsekwencjami tej inwestycji. Inwestycja o wartości kilkunastu milionów złotych trafiła do zasobów Biblioteki Miejskiej w Łodzi w sierpniu 2022 roku, zaś 22 listopada 2022 udostępniliśmy ją publiczności. Prace trwały już od ubiegłego roku i były realizowane na kilku poziomach – poznania obiektu, zaprojektowania funkcjonalności, badania potrzeb potencjalnych użytkowników, określenia celów dla tejże biblioteki i następnie zaprojektowania narzędzi, które te cele zrealizują. Zanim pozyskaliśmy budżet, zobligowani byliśmy do zaprezentowania propozycji i przekonania o słuszności przyjętych rozwiązań. Historyczna willa Ludwika Meyera o powierzchni 2400 m² została zaprojektowana w taki sposób, by stać się nowoczesnym centrum medialnym dostępnym bezpłatnie dla wszystkich łodzian. Przygoda w MEMO zaczyna się w historycznym podwórku, gdzie każdy z odwiedzających sam decyduje o sposobie spędzenia czasu. Może wybrać oferowane aktywności lub samodzielnie je zbudować, wykorzystując zasoby tam zgromadzone. Ta nowoczesna biblioteka posiada świetny księgozbiór, dostępny do zasobów uniwersyteckich, odsłuchy ułatwiające poruszanie się. W MEMO można nagrać swoją audycję w studiu lektorskim, zmontować film w montażowni, nauczyć się korzystać z planu zdjęciowego (green screen). Przebojem jest „legowisko” ze 120 tysiącami klocków lego. Na terenie MEMO znajduje się kawiarnia i scena na koncerty i spotkania nie tylko autorskie.

Biblioteka MEMO jest otwarta również w soboty i w niedziele. Zespół zaproszony do współpracy buduje ofertę tej instytucji. Na potrzeby sprawnego funkcjonowania łąkami przyjęte wcześniej zasady, które z powodzeniem funkcjonowały w bibliotece przez wiele lat.

W trakcie przygotowywania tego projektu ciągle zadawaliśmy sobie pytanie, po co i dlaczego. Odpowiedzi było wiele, ale chyba najkrótsza brzmi: najmocniejsza strona biblioteki to inkluzywność. Należy pielęgnować brak barier i czynić wszystko, by ludzie wokół nas byli radośniejsi – najlepiej z książką w ręku.

STRESZCZENIE

HALINA BERNAT

Czy to jeszcze biblioteka?

Artykuł opisuje zmiany strukturalne, organizacyjne i lokalowe łódzkiej biblioteki publicznej, zwłaszcza nowe rodzaje działalności i zagospodarowania przestrzeni, jakie oferuje nowo otwarte multimedialne MEMO.

SŁOWA KLUCZOWE

Łódź, biblioteka publiczna, restrukturyzacja, multimedia, inkluzywność

SUMMARY

HALINA BERNAT

Is it Still a Library?

The paper describes the structural, organisational, and accommodation changes of the Łódź public library, in particular new types of operations and space planning solutions that can be found in the newly opened MEMO Media Library.

KEYWORDS

Łódź, public library, restructuring, multimedia, inclusion